

ЛАТИНСКИ ИЗВОРИ

ЗА

БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

II

СЪСТАВИЛИ И РЕДАКТИРАЛИ

*ИВАН ДУЙЧЕВ, МИХАИЛ ВОЙНОВ, СТРАШИМИР ЛИШЕВ,
БОРИСЛАВ ПРИМОВ*

СОФИЯ

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

XXX. ИТАЛИАНСКА ЛЕГЕНДА

(ПРЕНАСЯНЕ МОЩИТЕ НА ПАПА КЛИМЕНТ)

Важен извор за живота и делото на Кирил и Методий е така наречената Италианска легенда. Авторът ѝ е епископ Гаудерих от Велетри. Съвременник на двамата братя, Гаудерих имал възможност да събере ценен материал преди всичко от лични наблюдения. Съчинението било написано към края на IX в. и се запазило в манастира Monte Casino, гдето през 898 г. починал Гаудерих. Към началото на XII в. епископ Лъв Остийски, един от приемниците на Гаудерих, взел от манастира Монте Касино ръкописа на Легендата и го издал под свое име, като премълчал името на действителния автор. В този вид Италианската легенда е стигнала до нас.

Напоследък се откри нов препис на Легендата в codex Pragensis №XXIII, от XIV в., гдето се съдържат неизвестни досега данни, като например използването на пространното Кирилово житие, едно посочване във връзка с ръкополагането на Методий за духовник и др. На този нов препис се основава и използваното тук издание.

ИЗДАНИЕ: *Paul Meyvaert et Paul Devos*, Trois énigmes cyrillo-méthodiennes de la „Légende Italique“, résolues grâce à un document inédit, Analecta Bollandiana, LXXIII, fasc. III—IV, 1955, стр. 375—461.

КНИЖНИНА: *Iv. Duǰev*, La solution de quelques énigmes cyrillo-méthodiennes, Byzantion XXIV (1954—1956), стр. 303—307. — *E. Georgiev*, Die Italienische Legende, Sofia 1939. — *Ал. Милев*, Един латински извор за живота и делото на св. Кирил и Методий (Италианска легенда), сп. Духовна култура, XXXVI, 5—6 (1956), стр. 36—47. — *Същият*, Италианската легенда в нова светлина, ИПр, XII (1956), 3, стр. 74—79.

TRANSLATIO S. CLEMENTIS

ПРЕНАСЯНЕ МОЩИТЕ
НА СВ. КЛИМЕНТ

AUCTORE LEONE OSTIENSI

ОТ ЛЪВ ОСТИЙСКИ

1. *Constantinus ad gentem Chazarorum venit*

1. *Константин отива при хазарите*

1. Tempore igitur quo Michael imperator Nove Rome regebat imperium, fuit quidam vir nobili genere, civitate Thesalonica ortus, vocabulo Constantinus, qui

1. По времето, когато император Михаил¹ държал върховната власт в Новия Рим, живеел мъж от знатен произход, родом от град Солун, на име Констан-

¹ Михаил III, виз. император (842—867).

ob mirabile ingenium, quo ab ineunte infantia mirabiliter claruit, veraci agnomine Philosophus est appellatus. Hic cum adolevisset atque a parentibus fuisset in urbem regiam ductus, essetque insuper magna religione ac prudentia peditus, honorem quoque sacerdotii ibidem, ordinante Deo, est adeptus. Tunc temporis ad prefatum imperatorem venerunt Gazarorum legati, orantes ac supplicantes ut dignaretur mittere ad illos aliquem virum eruditum, qui eos fidem catholicam veraciter edoceret, adicientes inter cetera quoniam nunc Iudei ad fidem suam, modo Sarraceni ad suam nos convertere e contrario moluntur; verum nos ignorantes ad quos potissimum nos transferamus, propterea a summo et catholico imperatore consilium querere nostre fidei ac salutis decrevimus, in fide vestra et veteri amicitia plurimum confidentes. Tunc imperator simul cum patriarcha consilio habito, prefatum Philosophum advocans, simul cum legatis illorum ac suis honorifice transmisit illuc, optime confidens de prudentia et eloquentia eius.

2. *Constantinus sancti martyris Clementis corpus revelat*

2. E vestigio igitur preparatis omnibus necessariis iter arripiens, venit Cersonam, que nimirum Gazarorum terre vicina et contigua est, ibique gratia discendi linguam gentis illius est aliquantulum remoratus. Interea, Deo inspirante, qui iam iamque tantum tamque pretiosum thesaurum corporis videlicet sancti martyris Christi Clementis, fidelibus suis revelare decreverat, cepit prefatus vir, ac si curiosus explorator, ab accolis loci diligentissime perscrutari ac sollerter investigare illa que ad se, tum litterarum traditione tum vulgari etiam fama, de corpore beati Clementis et de tem-

тин. Заради чудните дарби, с които се отличавал удивително още от ранно детство, той заслужено бил наречен „философ“. Когато пораснал и родителите му го завели в столицата¹, той бил дълбоко проникнат от благочестие и мъдрост и по повеля господня приел там свещенически сан. По това време при споменатия император пристигнали пратеници на хазарите, молейки го настоятелно да благоволи да им изпрати някой учен мъж, който да ги поучи в истинската вселенска вяра. Между другото те съобщили, че ту юдеите, от една страна, ту сарацините, от друга страна, се мъчели да ги обърнат към своята вяра. „Ние“, казали те, „като не знаем при кои да отидем, решихме да потърсим от върховния и вселенски император съвет за нашата вяра и спасение, тъй като се уповаваме най-вече на вашата вяръност и стара дружба“. Тогава императорът, като се посъветвал с патриарха², повикал при себе си споменатия философ и заедно с хазарските и своите пратеници тържествено го изпратил в Хазария, тъй като имал пълно доверие в неговата мъдрост и красноречие.

2. *В Крим Константин открива мощите на папа Климент I*

2. След като пригответил веднага всичко необходимо, той заминал и пристигнал в Херсон³, който, както е известно, е съседен и граничи със земята на хазарите, и там останал известно време, за да изучи езика на това племе. Между това бог вече бе решил да открие на своите вярващи едно толкова голямо и тъй ценно съкровище — мощите на светия Христов мъченик Климент⁴. По внушение божие споменатият мъж започнал като старателен издирвач най-внимателно да разпитва местните жители и грижливо да проучва онова, което било стигнало до него посредством писмените предания и обикновената мълва за мощите на блажения Климент, за храма, пригответен от ангелски ръце, и за

¹ Т. е. в Цариград. ² По онова време патриаршеският престол се заемал от Игнатий (846—857 и 867—877) и от Фотий (857—867 и 877—886). Преди откриването на писмото на Анастасий Библиокаар до Гаудерих не можеше да се определи точно кой от двамата патриарси се има предвид в случая. Анастасий Библиокаар сочи изрично, че това е станало при патриарх Фотий. За това вж. у И. В. Ягич, Вновь найденное свидетельство о деятельности Константина Философа, первоучителя славян св. Кирилла. Записки императорской Академии наук, т. LXXII, кн. 1, стат. 6, стр. 6 сл. ³ В Кримския полуостров. ⁴ Климент I, римски папа (ок. 92—101). Има предания за неговата мъченическа смърт около 102 г. в Херсон, където бил заточен от император Траян.

plo angelicis sibi manibus preparato sive de archa ipsius pervenerant. Ad quem prefati omnes, utpote non indigene sed ex diversis gentibus advenerunt, se quod requireret omnino nescire professi sunt. Siquidem iam ex longo tempore, ob culpam et negligentiam incolarum, miraculum illud marini recessus, quod in ystoria passionis prefati pontificis celebre satis habetur fieri destiterat, et mare fluctus suos in pristinas stationes refuderat. Preterea et ob multitudinem incurantium barbarorum, locus ille desertus est et templum neglectum atque destructum, et magna pars regionis illius fere desolata et inhabitabilis reddita, ac propterea ipsa quoque sancti martiris archa cum corpore ipsius obruta fluctibus fuerat.

3. Super quo responso miratus valde ac tristis Philosophus nimis redditus, ad orationem conversus est, ut quod per homines explorare non poterat, divina sibi revelatio meritis prefati pontificis sancti dignaretur ostendere. Civitatile ipsius metropolitani, nomine Georgium, simul cum clero et populo ad eadem de celo expetenda invitans, super hec etiam referens illis gesta passionis seu miraculorum eiusdem beatissimi martiris, plurimos illorum ad litora illa accedenda et fodienda et tam pretiosas margaritas tamdiu neglectas requirere et in lucem, Deo iuvante, reducere suis adhortationibus animavit. Quadam igitur die, que tertio kalendarum ianuariarum inscribitur, tranquillo mari navem ingressi, Christo duce iter arripiunt, predictus videlicet Philosophus cum episcopo ac venerabili clero, nec non cum nonnullis de populo. Navigantes itaque cum ingenti devotione ac fiducia, psallentes atque orantes pervenerunt ad insulam in qua videlicet existimabant sancti corpus martiris esse. Eam igitur undique circumdantes et multo luminum splendore lustrantes, ceperunt magis ac magis precibus sacris insistere et in acervo illo quo tantum thesaurum quiescere suspicari dabatur, curiose satis et instantissime fodere.

ковчега му. Те всички обаче, бидейки не местни жители, а пришълци от разни племена, му заявили, че нищо не знаят по това, за което ги разпитва. И наистина, вече от дълго време, по вина и небрежност на жителите, онова чудо на морския отлив, което в историята на мъченичеството на споменатия първосвещеник е достатъчно известно, било вече престанало да става и морето прибрало своите вълни в прежните си граници. Поради това, пък и поради многобройните нахлувания на варварите, това място¹ запустяло, храмът бил занемарен и разрушен и голяма част от областта почти запустяла и станала необитаема. Вследствие на това самият ковчег с мощите на светия мъченик бил залян от вълните.

3. Твърде зачуден и опечален от тоя отговор философът се отдал на молитва, за да го удостои божественото откровение заради заслугите на споменатия свят първосвещеник и да му посочи това, което не могъл да узнае от хората. Той призовав митрополита на това градче, който се казвал Георги, заедно с клира и народа, за да измолят това от небето. Освен това, като им разказвал за подвизите на страданието и чудесата на същия преблаген мъченик, със своите увещания насърчил мнозина от тях да дойдат да потърсят скъпоценните съкровища, толкова дълго пренебрегвани, и с божията помощ да ги извадят наяве. Един ден, който писмено се определя като 30 декември, когато морето утихнало, споменатият философ заедно с епископа и досточтимия клир, пък и със значителна част от народа, водени от Христа, се качили на кораб и потеглили. И тъй, пътувайки на кораба с голямо благоверие и надежда, с песнопения и молитви, те дошли до острова, гдето смятали, че се намира тялото на светия мъченик. Те обикаляли острова отвсякъде и осветявайки го със силната светлина на светилници, започнали все повече и повече да възнасят искрени молитви и твърде усърдно и прилежно да копаят на онзи хълм, гдето единствено могло да се предполага, че почива такава голямо съкровище.

¹ Относно предполагаемото място, където намерил смъртта си Климент I, вж. А. Маркевич, Островок в Казачей бухте, как предполагаемое место кончины Св. Климента, папы римского. Известия Таврической архивной ученой комиссии, № 43, Симферополь 1910, стр. 105—114. Срв. също Ю. Трифонов, Две съчинения на Константина Философа (св. Кирила) за мощите на св. Климента Римски, Сп. БАН, кн. XLVIII (1934), стр. 184 сл.

4. Ubi diu multumque desiderio sancto certantibus et de spe divine miserationis plurimum confidentibus, tandem ex improviso, veluti clarissimum quoddam sydus, donante Deo, una de costis martiris pretiosi resplenduit. Ad quod spectaculum omnibus immensa exultatione repletis magisque ac amplius sine aliqua iam hesitatione terram certatim eruderantibus, sanctum quoque caput ipsius consequenter apparuit. Quante iam omnium voces in celum, quante laudes et gratiarum actiones in Deum ab universis cum lacrimarum profusionibus acte sint, si vel estimare quidem vix possumus, quanto minus exprimere! Tanta siquidem in omnes tum pro sanctarum inventione reliquiarum, tum pro immensissimi odoris suavitate erat innata letitia, ut iubilo ineffabili gratulantes in paradiso quodammodo extra se se putarent consistere. Cum ecce post paululum rursus quasi ex quibusdam adytis relique sanctarum reliquiarum particule paulatim et per modica intervalla omnes, miserante Deo, invente sunt. Ad ultimum quoque, ipsa etiam anchora cum qua id pontum est precipitatus apparuit.

5. Omnibus igitur pro tantis Dei donis immensa repletis letitia, celebratis ibidem a sancto pontifice sacrosanctis mysteriis, ipsemet sanctus vir super proprium caput sanctorum reliquiarum loculum, ad navim cum ingenti universorum subsequentium tripudio detulit ac deinde Cersonam metropolim cum ymptis et laudibus maximis transportavit. Interea cum iam civitati appropinquarent, vir nobilis Niceforus, eiusdem civitatis dux, illis cum pluribus aliis obviavit et, adoratis sacrosanctis reliquiis, cum multis gratiarum actionibus precedens sanctum loculum ad urbem cum gaudio properavit. Ibi etiam cum ingenti universorum tripudio sanctum ac venerabile corpus receptum adoravit et, recitato omni populo inventionis eius mysterio, cum iam advesperasceret et pre nimia populi frequentia progredi ultra non posset, in tem-

4. Когато те дълго време залягали там със свято усърдие и с пълно упование в божията милост, най-сетне по божие благоизволение като някаква пресветла звезда неочаквано бляснала една от ребрените кости на скъпия мъченик. При тази гледка всички се изпълнили с огромна радост. Вече без каквото и да било колебание те все по-усърдно се надпреваряли да разравят земята и след това излязла наяве и светата глава на мъченика. Ако ние едвали бихме могли да си представим, колко по-трудно бихме могли да изразим с думи какви възгласи от всички се понесли към небето колко големи възхвали и благодарности, придружени с проливане на сълзи, се въздали богу. Толкова голяма радост била обхванала всички поради откриването на светите мощи и поради сладостта на необикновеното благоухание, че с неизказуемо ликуване се поздравявали въвн от себе си и изглеждало, като да се намирали в рая. Ето че след малко по божия милост като от някакво светилище постепено и на малки промеждутъци били открити всичките останали части на мощите. Най-сетне се показала и самата котва, с която бил хвърлен в морето.

5. Всички били изпълнени с огромна радост от тази толкова голяма божия благодат и след като светият архиерей отслужил на същото място богослужение, светият мъж сам поставил върху собствената си глава ковчега с светите мощи и всред велико тържествуване на всички, които го придружавали, ги отнесъл на кораба. След това ги закарал в митрополитския град Херсон с песни и славословия. Между това, когато вече наближавали града, знатният мъж Никифор, управителят на същия град, ги посрещнал заедно с мнозина други. След като произнесъл молитва пред светите мощи, той изразил голямата си благодарност, тръгнал пред светия ковчег и с радост се отправил към града. Там той отново произнесъл молитва пред светото досточтимото тяло, което приел при огромното ликуване на всички присъстващи. След това разказал пред целия народ за чудното му откриване. Когато вече се свечерило и поради извънредно голямото стечение на народа не могъл да върви по-нататък, положили ковчега заедно с бдителна стража

plo sancti Sozontis, quod urbi erat contiguum, cum diligenti custodia posuerunt; demum vero ad ecclesiam Sancti Leontii transtulerunt. Inde cum mane factum fuisset, universa civitatis multitudo conveniens, assumpto sanctarum reliquiarum loculo, totam in circuitu cum magnis laudibus lustraverunt urbem, et sic ad maiorem basilicam venientes, in ea illum honorifice locaverunt; sicque demum omnes ad sua gaudentes reversi sunt.

3. *Constantinus gentem Chazarorum in fidem Christianam convertit*

6. Post hec supradictus Philosophus iter arripiens et ad gentem illam ad quam predicandam missus fuerat veniens, comitatus gratia redemptoris omnium Dei, predicationibus et rationibus eloquiorum suorum convertit illos omnes ab erroribus quos tam Sarracenorum quam et Iudeorum perfidia retinebat. Unde plurimum exhilarati et in fide catholica corroborati atque edocti, gratias referebant Deo omnipotenti et famulo eius Constantino Philosopho. Litteras insuper imperatori cum multis gratiarum actionibus transmiserunt pro eo quod studio illos suo ad veram et catholicam revocare studuerit fidem, affirmantes se ob eam rem imperio eius semper subditos et fidelissimos de cetero velle manere. Deducentes autem Philosophum cum multo honore, obtulerunt ei munera maxima. Que ille omnia ut re vera philosophus respuens, rogavit ut pro muneribus illis quotquot captivos christianos haberent sibi secum mox reversuros dimitterent. Quod protinus adimpletum est.

4. *Constantinus una cum Methodio ad partes Moraviae venit*

7. Philosopho autem reverso Constantinopolim, audiens Suatopluc princeps Moraviae, quod factum fuerat a Philosopho in provincia Cazarorum, ipse quoque genti sue consulens ad predictum imperatorem nuntios misit, insinuans hoc quod populus

в храма на св. Созонт, намиращ се близо до града. Най-сетне го пренесли в църквата св. Леонтий. След това, щом се съмнало, събрало се цялото население от града, поело ковчега със светите мощи и с много хвалебни песнопения шествували наоколо през целия град. Така те дошли до голямата базилика и в нея го положили с почести. След това всички радостни се завърнали по домовете си.

3. *Константин покръства хазарите*

6. След това споменатият философ отпътувал и дошъл при онова племе, при което бил пратен за проповед, придружаван от милостта на бога, изкупителя на всички. Със силата на своето красноречие той отвърнал от заблужденията всички ония, които било измамило лукавството на сарацините и юдеите. Ето защо местните жители, твърде много ободрени, укрепени и поучени във вселенската вяра, въздали благодарност на всемогъщия бог и на неговия раб — Константин Философа. Те провели писмо до императора с много благодарности, загдето той чрез своето старание се погрижил да ги възвърне към истинската и вселенската вяра, заявявайки, че заради това желаят да останат завинаги подчинени и напълно предани на неговата власт. Изпроваждайки Философа с много почести, те му предложили множество дарове, но той като истински философ се отказал от тях, а поискал вместо тези дарове да освободят християните-пленници, които държали там, за да се завърнат заедно с него в родината си. Това веднага било изпълнено¹.

4. *Константин и Методий отиват в Моравия*

7. След като философът се завърнал в Константинопол, моравският княз Светополк узнал за това, което бил извършил философът в страната на хазарите. Тогава самият княз² се погрижил за своя народ и проводил пратеници до споменатия император³, известявайки

¹ Константин и Методий престояли при хазарите от 859 до 861 г. Относно хазарската мисия вж. подробности у *Юрд. Трифонов*, Константин Философ (Св. Кирил) като царски пратеник при сарацини и хазари, сборник в чест на проф. Л. Милетич, София 1933, стр. 306—320; *М. А. Halevy*, Le problème des Khazares. Contribution à l'histoire de l'expansion religieuse de Byzance. Actes du IVe Congrès byzantin, ИБАИ, IX (1934), стр. 384—388. ² През 862 г. Ростислав (846—870) заедно със своя братов син Светополк пратил пратеници при император Михаил III. ³ Михаил III.

suus ab ydolorum quidem cultura recesserat et christianam legem observare desiderabat, verum doctorem non talem habent, qui ad liquidum eos et ad perfectum legem ipsam edoceat; rogare se ut talem ad partes illas hominem dirigat, qui pleniter fidem et ordinem legis et viam veritatis populo illi ostendere valeat. Cuius precibus annuens imperator, eundem supra nominatum Philosophum ad se venire rogavit eumque illuc, id est in terram Sclavorum, simul cum Methudio germano suo transmisit, copiosis valde de palatio suo datis expensis. Cumque ad partes illas, Deo prosperante venissent, cognoscentes loci indigene adventum illorum valde gavisi sunt, maxime cum reliquias beati Clementis secum eos ferre audierant, et evangelium in eorum linguam a Philosopho predicto translatum. Exeuntes igitur extra civitatem obviam, honorifice et cum ingenti letitia eos receperunt. Ceperunt itaque ad id, propter quod venerant, peragendum studiose insistere, et parvulos eorum docere litteras, officia ecclesiastica instruere et ad correptionem diversorum errorum, quos in populo illo repererant, falcem eloquiorum suorum inducere sicque abrasis et extirpatis de agro illo pestifero multifariis vitiorum sentibus, divini verbi germina seminare. Manserunt autem in Moravia per annos IIII-or et dimidium, et dixerunt populum terre illius in fide catholica, et scripta ibi reliquerunt omnia que ad ecclesie ministerium necessaria videbantur.

5. *Constantinus una cum Methodio Romanam profectus ibidem moritur*

8. His omnibus auditis, papa gloriosissimus Nicolaus valde letus super his que sibi ex hoc relata fuerant redditus, mandavit et ad se illos litteris apostolicis venire invitavit. Quo nuntio fratres illi percepto, valde gavisi sunt, gratias agentes Deo quod tanti essent habiti qui mererentur ab apostolica sede vocari. Mox igitur iter aggressi, duxerunt

му, че народът му се отвърнал от идолопоклонството и желаел да спазва християнския закон; но те нямали такъв учител, който ясно и съвършено да ги научи на този закон. Той го помолил да проводи в страната му такъв човек, който да смогне съвършено да разясни на онзи народ вярата, изискванията на закона и пътя към истината. Изпълнявайки молбата му, императорът повикал при себе си същия гореспоменат философ. След това той проводил там, в страната на славяните, него заедно с брата му Методий, след като ги снабдил щедро със средства за път от своята хазна. Когато с божия помощ те пристигнали в онази страна, местните жители, като узнали за пристигането им, твърде много се зарадвали, и то защото били чули, че носели със себе си мощите на свети Климент и Евангелието, преведено на техния език от споменатия философ. Те излезли да ги посрещнат вън от града и ги приели с почести и с огромна радост. [Братята] започнали старателно да залягат за извършването на това, за което били дошли, да обучават на четмо и писмо децата им, да уреждат църковни служби, да си служат с сърпа на словото си за премахване на разните заблуждения, които открили всред оня народ. Така, след като премахнали и изкоренили от тази вредоносна нива всевъзможните плевели на пороците, те посяли семената на словото божие. Те останали в Моравия четири години и половина¹, напътги народа на тази страна във вселенската вяра и оставили там всички писания, които, били нужни за църковна служба.

5. *Константин и Методий в Рим; смъртта на Константин*

8. След като узнал за всичко това, преславният папа Николай² твърде много се зарадвал от всичко, което му било съобщено. Той заръчал да ги поканят с апостолическо писмо да дойдат при него. Като получили тая вест, те много се зарадвали и въздали благодарност богу, че били толкова удостоени да бъдат поканени от апостолическата катедра. Те веднага отпътували, като взели със себе си

¹ Константин и Методия престояли в Моравия заедно от 863 до 867 г. След смъртта на Константин (Кирил) Методий продължил сам дейността си всред западните славяни. ² Папа Николай I.

etiam secum aliquantulos de discipulis suis, quos dignos esse ad episcopatus honorem recipiendum censebant; sicque Romam post aliquot dies applicuerunt.

9. Sed cum ante non multas dies supradictus papa Nycolaus transisset ad Dominum, secundus Adrianus, qui illi in pontificatu successerat, audiens quod preminatus Philosophus corpus beati Clementis, quod studio suo repperat, secum deferret, valde nimis exhyllaratus est, et extra Urbem cum clero et populo procedens illis obviam honorifice satis eos recepit. Ceperunt interea ad presentiam reliquiarum sanctarum per virtutem omnipotentis Dei sanitates mirabiles fieri, ita ut quovis languore quilibet oppressus fuisset, adoratis sacrosanctis martiris pretiosi reliquiis, protinus salvaretur. Quapropter tam venerabilis apostolicus quam et totius romani populi universitas gratias et laudes Deo maximas referentes, gaudebant et iocundabantur in ipso qui eis post tam prolixi temporis spatia concesserit in diebus suis sanctum et apostolicum virum et ipsius apostolorum principis Petri successorem in sede sua recipere et non solum Urbem totam, sed et orbem quoque totum romani imperii signis eius ac virtutibus illustrare. Multis itaque gratiarum actionibus prefato Philosopho pro tanto beneficio redditus, consecraverunt fratrem eius Methudium in sacerdotem, nec non et ceteros eorum discipulos in presbiteros et dyaconos.

10. Cum autem idem Philosophus, qui et Constantinus, diem transitus sui imminere sibi sensisset, ex concessione summi pontificis inposuit sibi nomen Cyrillus, dicens hoc revelatum sibi fuisse, et sic post quinquaginta dies dormitionem accepit in Domino, XVI kal. Martias. Precepit autem sanctus apostolicus ut omnes greci quam romani clerici ad exequias eius occurrerent cum psalmis et canticis cum cereis et thymamatibus, et non aliter ei quam ipse quoque apostolico funeris honorem impenderent.

11. Tunc supradictus frater eius Methudius accedens ad sanctum pontificem et

неколкомина от своите ученици, които смятали за достойни да получат епископски сан. И така, след няколко дни пристигнали в Рим.

9. Но тъй като преди немного време гореспоменатият папа Николай се бил преселил при господата¹, Адриан II, който го бил наследил на папския престол, чул, че споменатият философ носел със себе си тялото на блажения Климент, което бил намерил благодарение на своето усърдие. Той извънредно много се зарадвал, излязъл да ги посрещне вън от града с клира и народа и ги приел с голяма почит. Между това съсъ съдействието на добродетелта на всемогъщия бог започнали да стават чудесни изцеления пред светите мощи. Всеки, който бил поразен от каквато и да е болест, щом се помолвал пред светите мощи на драгоценния мъченик, веднага оздравявал. Ето защо, както досточтимият папа, така и целият римски народ, въздавали богу най-големи благодарности и хвалебствия, радвали се и се веселили в господата, понеже след толкова дълго време господ благоизволил в тяхно време да бъде приет в собственения си град светият и апостолически мъж, наследника на Петър — първенеца на апостолите, а така също и да прослави със своите знамения и добродетели не само целия град, но и целокупната Римска империя. След като изказали много благодарности на споменатия философ заради толкова голямата му заслуга, те посветили неговия брат Методий за епископ, а други от техните ученици за свещеници и дякони.

10. Когато обаче същият философ, наречен още Константин, усетил, че наближава денят на кончината му, с позволение на върховния първосвещеник приел името Кирил, казвайки, че то му било посочено в откровение. Така след петдесет дни той приел успокоение в господата на 14 февруари². Тогава светият папа наредил щото всички гръцки и римски духовници да се явят на погребението му с псалмопения и църковни песни, със свеци и с кадене на тамян, и да му отдадат погребална почит, каквато се отдава само на папа.

11. Тогава гореспоменатият му брат Методий отишъл при светия папа³, пад-

¹ Папа Николай I се поминал на 13 ноември 867 г. и бил наследен от папа Адриан II (867—872).

² Константин, който преди смъртта си приел името Кирил в Рим, се поминал в същия град на 14. II. 869 г.

³ Т. е. папа Адриан II.

procidens ad vestigia eius ait: „Dignum ac necessarium duxi suggerere beatitudini tue, apostolice pater, quoniam quando ex domo nostra ad servitium quod auxiliante Domino fecimus sumus egressi mater cum multis lacrimis nos obtestata est ut, si aliquem ex nobis antequam reverteremur obiisse contingeret, defunctum fratrem frater vivens ad monasterium suum reduceret, et ibidem illum digno et competenti obsequio sepeliret. Dignetur igitur sanctitas vestra hoc munus mee parvitati concedere, ne precibus maternis vel contestationibus videar aliquatenus contraire“. Non est visum apostolico, quamvis grave sibi aliquantulum videretur, petitioni et voluntati huiusmodi refragari; sed clausum diligenter defuncti corpus in locello marmoreo et proprio insuper sigillo signatur; post VII dies dat ei licentiam recedendi. Tunc romanus clerus, simul cum episcopis ac cardinalibus atque nobilibus Urbis consilio habito, convenientes ad apostolicum ceperunt dicere: „Indignum nobis valde videntur, venerabilis pater et domine, ut tantum tamque magnificum virum, per quem tam preciosum thesaurum Urbs et ecclesia nostra recuperare promeruit, et quem Deus ex tam longinquis et exteris regionibus ad nos sua gratuita pietate perducere et ad hoc etiam ex hoc loco ad sua regna est dignatus assumere, qualibet interveniente occasione in alias patiamini partes transferre. Sed hic, si placet, potius honorifice tumultetur quia et dignum valde est ut fame tam celebris homo in tam celeberrima Urbe celebrem locum habeat sepulture“. Placuit consilium apostolico et statuit ut in beati Petri basilica poneretur, in suo videlicet proprio monumento.

12. Cernens Methudius ita suum defecisse propositum, oravit iterum dicens: „Obsecro vos, domini mei, quandoquidem non est placitum vobis meam petitiunculam adimplere, ut in ecclesia beati Clementis, cuius corpus multo suo labore ac studio repertum huc detulit, recondatur“. Annuit

нал пред краката му и казал: „Счетох за достойно и необходимо да донеса на твое блаженство, апостолически отче, че когато тръгнахме от нашия дом да служим на делото, което с божия помощ извършихме, майка ни с много съзри ни закле, щото, ако се случи някой от нас да умре, преди да се върнем, живият брат да докара умрелия в собствения му манастир и да го погребне там с достойно и подобащо погребение. Нека Ваша светост благоизволи да даде на мое смирение възможност да изпълня това задължение, за да не изглежда някога, че аз се съпротивявам на майчините молби и заклинания“. Папата счел, че не бива да се възпротиви на молба и желание от такъв вид, макар това да му изглеждало малко трудно. Тялото на починалия било внимателно заключено в мраморен ковчег и запечатано със собствения печат на папата. След седем дни той му позволил да се върне. Тогава обаче римският клир заедно с епископите, кардиналите и градските първенци, като се посъветвали помежду си, събрали се при папата и започнали да му говорят: „Считаме за твърде недостойно, досточтиме отче и владико, да допуснете поради каквато и да било причина да бъде пренесен в други предели толкова велик и толкова знаменит мъж, чрез когото нашият град и нашата църква заслужиха да получат толкова ценно съкровище и когото бог поради щедрата си милост доведе при нас от толкова далечни и чужди страни, като при това счете за достойно да го прибере от тоя свят в своето царство. Но ако намерите за добре, той по-скоро подобава да бъде погребан тук, тъй като е твърде достойно, толкова прославеният мъж да получи славно място за погребението си в тоя прославен град“. Този съвет допаднал на папата и той наредил да се погребне тялото в базиликата на блажения Петъръ, т. е. в своя собствена гробница.

12. Методий, като виждал, че по този начин намерението му се проваля, отново помолил, казвайки: „Умолявам ви, господа мои, понеже не ви е угодно да изпълните молбата ми, нека поне да бъде погребан в църквата на блажения Климент, чието тяло той докара тук, след като го намери благодарение на голямото свое старание и грижливост“.

huiusmodi petitioni presul sanctissimus et, concurrente maxima cleri ac populi frequentia, cum ingenti letitia et reverentia multa, simul cum locello marmoreo in quo pridem illum predictus papa condiderat, posuerunt in monumento ad id preparato, in basilica beati Clementis, ad dexteram partem altaris ipsius, cum ympnis et laudibus maximis gratias agentes Deo, qui in loco eodem multa et miranda opera operatur, ad laudem et gloriam nominis sui, per merita et orationes ipsorum sanctorum suorum, qui est benedictus et gloriosus in secula seculorum. Amen.

Пресветият предстоятел изпълнил това искане и при стечение на голямо множество духовници и народ с голяма радост и дълбоко благоговение, въздавайки благодарност богу с химни и велики хвалебствия, положили тялото в приготвена за тази цел гробница в базиликата на блажения Климент от дясна страна на олтара му — в мраморния ковчег, в който преди това споменатият папа го бил прибрал. На същото това място господ прави много и чудесни неща, за хвала и слава на своето име, чрез заслугите и молитвите на своите светии. Благословен и славен е господ во веки веков, амин.